

פרשה

חַמַּשׁ בַּמֶּנַּחֵם

חַמַּשׁ בַּרְאשִׁית

כתיבה ועריכה: רחל סלייטר, כותבת תוכניות לגני הילדים בחמ"ד

ליווי וייעוץ פדגוגי: אסתר חטב, מפקחת ארצית קדם יסודי בחמ"ד

עריכת לשון: עומר פדור

עיצוב גרפי ועימוד: ראומה הכט

תודות לצוות הגיל הרך: בת שבע מלכה, איילה חמילבסקי ותמר זקס וגם לרחלי גרינברג ולאורנה קלמן על הרעיונות והעצות

תודות לילדי הגנים שהעשירו את "פרשה על המפה" בציוריהם ובהגיגיהם:

הגננת: רחלי גרינברג; המפקחת: אילנה פרץ; ירושלים

הגננת: אורנה קלמן; המפקחת: רונית נגר; בני ברק

הגננות: נורית יצחק ובת שבע מלכה; המפקחת: גילה מויאל; באר גנים

גננת משלימה: שוש אלקבץ; מפקחת: אורלי סיסו; הושעיה

הגננת: רחלי יבלונסקי; המפקחת: מינה אלפסי; תקומה

הגננת: איילה אטל; המפקחת: מינה אלפסי; יושיביה

קראו והעירו: הרב דוד עצמון, מתאם תוכניות לימודים בחמ"ד; הרב מוטה גרינבלט

הוצאה לאור: גיל גרופ

הפקה: אתי אורלב ובת שבע סיאני, מינהל החינוך הדתי

מכללה ירושלים

אתר מינהל החינוך הדתי: <http://cms.education.gov.il/EducationCMS/Units/hemed>

תוכן העניינים

דברי פתיחה - ד"ר אברהם ליפשיץ, ראש מינהל החינוך הדתי;

הגב' אסתר חטב, מפקחת ארצית קדם יסודי בחמ"ד..... 3

פתח דבר..... 5

על חומש בראשית..... 6

פרשת **בראשית**..... 8

פרשת **נח**..... 10

פרשת **לך לך**..... 12

פרשת **וירא**..... 14

פרשת **חיי שרה**..... 16

פרשת **תולדות**..... 18

מעצב הבול: גד אלמליח | באדיבות השירות הבולאי - דואר ישראל

"מפרשת בראשית ועד וזאת הברכה, ובחזרה אנחנו מתגלגלים יחדיו, וכל שנה אהבתנו מתחדשת"

(יהודה עמיחי, פתוח סגור)

שקוראים ממנו, נדע שכל פרשה הפותחת חומש נקראת בשם החומש, נשוחח על שבתות ייחודיות, כמו: "שבת מברכין", שבת ראש חודש, התחלה של חומש חדש, סיום חומש, כמה ספרי תורה יוצאו השבת, ועוד... כמו כן, נעסוק באופן מעשי וחוויתי ברעיון מהפרשה.

בסיום הפעילות בגן, יכינו הילדים בכל שבוע מעמד קטן. את המעמד הם יוכלו להניח על שולחן השבת והוא ירמוז להם על הפעילות שנעשתה בגן באותו יום, ובעזרתו הם יוכלו לשתף את משפחתם בסיפור, בשאלה, ברעיון, במצוה וכן הלאה.

כולנו סביב שולחן אחד. בשולחן שבת, כמו בליל הסדר - כל שבוע כל הבנים יושבים לצד השולחן. כשיש שיח, יש סיכוי ללמוד ולהתקדם. המשפחה - "הכיתה" - היא הטרוגנית ומאתגרת, כל אחד מ"הבנים" שומע ולומד את דעותיו של רעהו, מגיב לזולתו ומועשר ממנו. "לפי דעתו של בן אביו מלמדו" (משנה, פסחים י, ד) - כל אחד לפי יכולתו, רמתו והתעניינותו.

הלימוד הוא חוויתי. לחוויה, להזדהות ולהפנמה יש משקל מיוחד. מלמדים בכל החושים, מקבלים את התורה בהוספת דעת בעולם של רגש ובחוויה לימודית רוחנית הנמצאת בה.

להמחשה, כמובן, יש ערך בלימוד. לשאלה ולסיפור שכולנו אוהבים יש ערך מוסף.

שולחן שבת יוצר מציאות משפחתית, מחוברת אל עצמנו, אל משפחתנו, עם הקשבה, דרשיח וקשר עמוק לעבר הלאומי - קשר לתורה היקרה מפז.

תודה לרחל סלייטר על כתיבת התוכנית במחשבה רבה ובחיוועצות עם דמויות רבניות ואנשי הגיל הרך, כל זאת כדי להגדיל את אהבת התורה.

מתנה טובה הנחיל לנו הקב"ה ושבת שמה. כולנו מצפים לה. התכונה רבה, ילדי הגן נרגשים ונערכים לכבודה ומצפים ל"קבלת השבת".

"ותינוק ללמדו ספר" היא אחת המשימות שלנו. בגן אנו לומדים תורה במהלך השבוע. ברוב הגנים מספרות הגננות את סיפורי התורה באופן כרונולוגי מפרשת בראשית, ויש המתחילות מפרשת לך-לך. הלימוד נעשה בקצב המאפשר התקדמות, הרחבה והזדהות. בימי שני וחמישי בשעת התפילה מוציאים הילדים את ספר התורה, ויש גנים המוציאים אותו גם בקבלת שבת. בגן יש אהבה גדולה לתורה, וכן לדמויות אבותינו ואימותינו. הילדים חיים את הסיפור, ובעקבותיו הם מזדהים, ממחזים, בונים ויוצרים.

לקראת שבת אנו רוצות לשתף את הילדים בפרשת השבוע הנקראת בה. כידוע, יש במפגש אתגר בין לימוד התורה הרציף במהלך השבוע לבין ההתרחשויות בפרשת השבוע. קצב הפרשות מהיר וכולל סיטואציות רבות. הוא גם יוצר התנגשויות עם הלימוד הרגיל, כך יוצא לעיתים שבסיפור התורה הרציף דמות מסוימת טרם נולדה, ואילו בפרשה השבוע הדמות מופיעה בתור מנהיג גדול!

אנו מאמינות בערך של ההיכרות עם פרשת השבוע ורוצות שהילדים יהיו שותפים בלימוד המשפחתי בשולחן השבת.

"פרשה על המפה" מסייעת לגננות, להורים ולילדים להתמקד בערך, במצוה או ברעיון מתוך הפרשה. על כן, נשתדל להמעיט ככל האפשר בסיפור ההתרחשות בפרשה ולא נרחיב בהיכרות מעמיקה עם הדמויות. בימי שישי נתמקד בגן בפרשה, נכיר את החומש

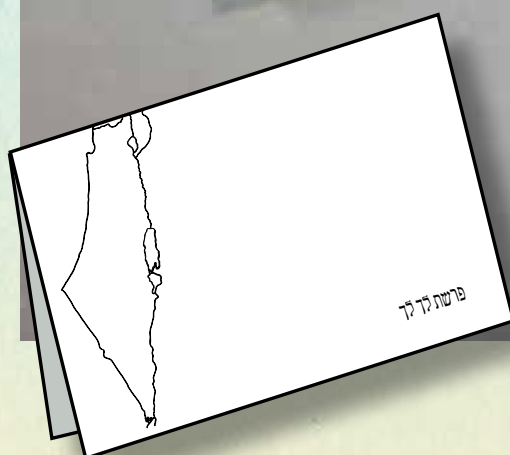
מאחלים הצלחה רבה בתוכנית המתחדשת -
"כולנו סביב שולחן אחד!"

אסתר חטב

מפקחת ארצית קדם-ייסודי, חמ"ד

ד"ר אברהם ליפשיץ

ראש מינהל החינוך הדתי

"מי שטרך בערב שבת - יאכל בשבת" (עבודה זרה ג, א)

שהילדים יבחינו בפרטים השונים.

• לילדים: **"המעמד המצויר"** - בריסטול מעוצב שהילדים יעטרו בתום הלימוד בקשר לנושא הנלמד כפי שמוצע ב"דף פרשה". הילדים ישובו לביתם עם המעמד המצויר ויעמידו אותו בערב שבת על שולחן השבת הערוך. המעמד המצויר יגביר את משמעותיות הלמידה בקרב הילדים, ודרכו הם יוכלו לחלוק מחוויות הלימוד בגן עם בני המשפחה בבית. בנוסף, אם ירצו הילדים לומר דבר תורה בשולחן השבת, יזכיר להם המעמד המצויר את שלמדו ויסייע להם לדבר על הפרשה. כך יימתח חוט מקשר בין הגן לבית. פנייה קצרה להורים תהיה תמיד בצידו האחורי של המעמד.

ומה לך נותר לעשות?

• להציג להורים את התוכנית **"פרשה על המפה"** באסיפת ההורים.

• לתכנן וליצור עם ההורים או עם הילדים מעמד יציב לשולחן השבת שעליו "יתלבש" **"המעמד המצויר"** השבועי של הילדים.

• והחשוב מכל - קריאה ב"דף פרשה" ועיון בפירושים על הפסוק המובא בראש הדף. לאחר מכן, לבחור את הפעילויות המתאימות לילדי הגן שלך. בתום הפעילות כדאי לשמוע את רעיונות הילדים לקישוט המעמד המצויר ולהעלות הצעות נוספות. את המעמד המצויר ייקחו הילדים לביתם.

בהצלחה ובהנאה!

רחל סליטר

rachelsla3@gmail.com

"הטרחה" לכבוד שבת המלכה מזמנת הכנות של תכנון וקניות, בישול ואפייה. גם בגן אנו חשים זאת. צביון מיוחד יש ליום שישי בגן, וסדר היום המאפיין אותו גורם לילדים להתרגשות. אנו מקדישות מחשבה רבה כדי לשוות חגיגות ומשמעות ליום זה ובייחוד למעמד קבלת השבת ולסיפור שנספר בה מפרשת השבוע.

אך מה נספר לילדים מתוך פרשת השבוע? לעיתים מופיעים בפרשה סיפורים רבים - באיזה סיפור נבחר? וכשנגיע לפרשה בלא סיפורים כלל - מה נלמד את הילדים מתוכה?

בעיה נוספת העומדת לפנינו: אם נספר ביום שישי את כל סיפורי פרשת השבוע, ובשאר ימות השבוע נספר את סיפורי התורה, תיווצר איהתאמה בזמנים, אשר בוודאי תבלבל מאוד את הילדים!

על התהיות והשאלות האלה באה ערכת **"פרשה על המפה"** לענות. טרחנו והתכוננו לבוא השבת ובחרנו ממיטב המרכיבים שמהם תוכלנה אתן, הגנות, לרקוח מְטַעמים לשולחן השבת הרוחני. הערכה כוללת כמה דברים:

• לגננת: **"דף פרשה"** - דף המתמקד בפסוק אחד מהפרשה ומציע מגוון דרכים לעסוק בו, כמו: דיון להבנת הרעיון הגלום בו, ענייני טבע ואומנות הקשורים בו וכן הלאה. את ההצעות המתאימות לגן שלך ואת המינון המתאים לו תוכלי לבחור מתוך המגוון המוצע (כדאי להשאיר רעיונות גם לשנה הבאה...). על כל דף מופיע ברקוד שמומלץ מאוד לסרוק. לעיתים הברקוד מפנה לשיר או לפיוט הקשורים לפרשה ולעיתים הוא מפנה לסרטון. בדף ישנן תמונות שכדאי להגדיל כך

על חומש בראשית

"כל אחד ואחד מישראל חייב לומר: מתי יגיעו מעשיי למעשה אבותיי"
(תנא דבי אליהו רבה, כה)

חומש בראשית הוא החומש הראשון מחמשת חומשי התורה. הוא עוסק בתחילת היצירה, בבריאת העולם, באבותינו ובתחילת יצירת עם ישראל.

ההפלגה בתיאורי מעשי האבות השפיעו כנראה על חז"ל (עבודה זרה כה, א) להעניק לחומש בראשית שם נוסף: "ספר הישר". הנצי"ב כותב בפתיחת פירושו לחומש: "זה היה שבח האבות: שמלבד שהיו צדיקים וחסידיים ואוהבי ה' באופן היותר אפשר - עוד היו ישרים, היינו, שהתנהגו עם אומות העולם... באהבה, וחשו לטובתם, באשר היא קיום הבריאה".

הסיפורים הרבים המופיעים בחומש בראשית מעוררים את השאלה הידועה: מדוע לא פתחה התורה במצוות ובהדרכות, אלא בסיפורי מעשה?

הרמב"ן מציג בפירושו לחומש את המשפט היסודי: "מעשה אבות סימן לבנים". אחד ההסברים לאמרה זו היא שהאבות מלמדים אותנו כיצד להתנהג במצבים שונים, מתוקף היותם אבות האומה.

אכן, הסיפורים המתארים את מעשי האבות מקנים לנו את יסודות האדם מישראל ומזמנים שיחות על ערכים חשובים, כמו: אמונה בבורא עולם, קשר הדוק לארץ ישראל, אהבת המצוות והפנמתן.

הילדים הרכים מאזינים לסיפורי התורה בשקיקה, מזדהים עם האבות והאימהות ומשתדלים ללכת בדרכם. אהבת התורה והארץ מתעצמת בקרב הילדים ככל שהם שומעים עוד ועוד סיפורים מכוננים על אבות אבותיהם, ובעקבות כך מתעצבת ומתגבשת הזהות הציונית-יהדית שלהם. לעיתים מעוררים הסיפורים דילמות ערכיות מורכבות, אך מאחר שרובם עוסקים בנושאים משפחתיים, הילד מזדהה, בדרך כלל, עם הרגשות השונים העולים מהם.

יהי רצון שנדבק תמיד בדרך הישר!

צלם: חגי הוברמן

"כִּי אֶת כָּל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אֵתָהּ רָאָה,
לֹךְ אֶתְנַנָּה, וּלְזֶרַעַךְ,
עַד עוֹלָם"

(בראשית יג, טו)

השבת – זכר

”וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּו שַׁבַּת מְקַל

מעצב הבולים: אליעזר ויסהוף
באדיבות השירות הבולאי - דואר ישראל

באה שבת – באה מנוחה

בבית הכנסת מתחילים השבת לקרוא את התורה מבראשית. כדאי כמובן לציין זאת בחגיגה בגן או בקהילה.

בפרשת בראשית מתוארת בריאת העולם בששת ימי המעשה. לקראת שבת קודש נתמקד ביום השביעי, שבו שבת איל מכל מלאכתו.

אל יום השבת כולנו מחכים ומצפים. בשבת מתכנסת המשפחה כולה סביב שולחן השבת, יש בה מנהגים אהובים וגם זמן פנוי לבילוי משותף עם המשפחה. ההנאה הטבעית של הילדים ביום זה היא הזדמנות טובה לעסוק במקור של יום המנוחה.

הרמב"ן אומר שיש צורך לקדש את יום השבת, כלומר, לייחדו ולהעניק לו ערך רוחני שונה מימות החול ועיסוקיהם. "ספר החינוך" כותב במצוה ל"ב: "כשישבתו בני אדם כולם ביום אחד בשבוע, וישאל כל שואל מה עילת (-סיבת) זאת המנוחה, ויהיה המענה: 'כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ... וַיָּנַח בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי' (שמות כ, יא) - כל אחד יתחזק מתוך כך באמונה האמיתית".

נוכל להפנות לילדים את השאלה:

? מדוע נחלים כולם ביום השבת ואינם ממשיכים לעבוד בו כבשאר ימות השבוע?

לילדים תהייה לבטח תשובות שונות לפי גילם וסביבתם. כדאי לשמוע את ההצעות שלהם ולאחר מכן לפתוח את חומש בראשית ולספר שהקדוש ברוך הוא ברא את העולם כולו בשישה ימים. הגננת יכולה להקדים ולומר לילדים שהיא תקרא פסוקים מהחומש והם מוזמנים לנסות להסביר על פיהם מדוע אנו שובתים בשבת.

כדאי לקרוא מהחומש בהטעמה, ואפילו בניגון, את שלושת הפסוקים הפותחים את פרק ב' בבראשית. נמתין קמעה כדי שהמילים תהדהדנה בקרב הילדים ונחכה לתגובתם. ייתכן שהם יזכרו שהפסוקים האלה הם מילות הקידוש בליל שבת. אם הילדים אינם מעלים זאת מעצמם, תוכל הגננת לשאול אם משהו מהילדים מכיר את המילים שקראה, באיזה יום אומרים אותן בבית ומתי.

אחרי כן נסביר יחד עם הילדים את הפסוקים עד שנבין שאנו שובתים בשבת משום שהקדוש ברוך הוא עצמו שבת ממלאכתו ביום השביעי, וכך, כשאנו נחים ביום השביעי, אנו נזכרים שה' הוא שברא את העולם כולו.

למעשה בראשית

שיר: שלום
לבוא שבת

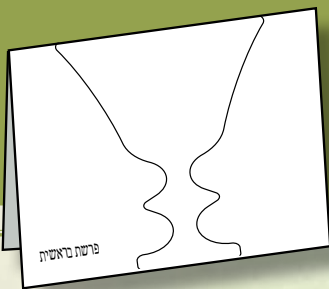

שיר: מנוחה
ושמחה

מִלֵּאכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת (בראשית ב, ג)

פרשה על המפה

בעקבות הלמידה המשמעותית
יוכלו הילדים לעטר את המעמד
בצורת גביע כרצונם. המעמד
לשולחן השבת ישמש תזכורת
לפעילות בגן ודרכו יוכלו הילדים
לחלוק את חוויות הלימוד בגן עם
בני המשפחה.

"בשביעי רצית בו וקידשתו"

? כיצד נוכל להרגיש ששבת הוא יום קדוש?
איך נענה ביום זה ומה נעשה בו?

אפשר לשוחח עם הילדים על הדברים
הייחודיים ליום השבת ועל החוויות המתקוות
בבתייהם.

מעצב הבולים: גד אלמליח
באדיבות השירות הבולאי - דואר ישראל

מנוחה ושמחה

אפשר להמחיש את המנוחה והקדושה בשבת
לעומת שאר ימות השבוע על ידי פעילויות
שונות, למשל:

- כמו במפקד, הילדים יאמרו את שמות ימות השבוע אחד אחר השני לפי סדר הישיבה במפגש. הילד השביעי יקרא: "שבת!" ויציג בפנטומימה פעילות הייחודית ליום השבת.
- זמירות ופיוטים רבים עוסקים בקדושת השבת. הילדים יוכלו לשיר את השירים ששרים בבתייהם, והגננת תוכל להשמיע שירים נוספים. את שירי השבת אפשר ללוות בניגון וריקוד.

המסירות

"וּמִכָּל הַחַי... תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְתַחֲיִית אֹתָהּ... וְאֶתָּה קַח לָךְ מִכָּל מַאֲכָל אֲשֶׁר

אחריות לגורל בעלי חיים

בפרשת השבוע אנו נפגשים בנח, שהתורה מעידה עליו: "אִישׁ צָדִיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרְתָיו" (בראשית ו, ט). על דמותו נכתבו פרשנויות שונות, אנו נתמקד עם הילדים באחריות שלו כלפי החיות שהופקד עליהן ונתפעל יחד מגודל המסירות שלו לגורלן. רב הנסתר על הנגלה באשר להגעתם של בעלי החיים אל התיבה ובאשר לקורותיהם במשך שנה שלמה בתיבה סגורה ומסוגרת. על הפערים הללו ננסה לגשר בעזרת השערות ודמיון (ולא באמצעות המדרשים המנסים לעשות זאת) ונבליט את כישורי החיים והערכים שבאו לידי ביטוי בתיבה.

החיות הבאות אל התיבה

? *אילו בעלי חיים מגיעים אל התיבה?*

אנחנו יכולות להקדים ולספר לילדים שהקב"ה אמר לנח להכין תיבה מעץ והסביר לו בדיוק איך היא צריכה להיות. הוא גם הדריך אותו שכשיתחיל הגשם לרדת, עליו להיכנס לתיבה יחד עם משפחתו ובעלי החיים.

כדאי להקריא מהתורה את ציווי ה' לנח להכניס את החיות לתיבה: "וּמִכָּל הַחַי, מִכָּל בֶּשָׂר, שְׁנַיִם מִכָּל תָּבִיא אֶל הַתֵּבָה לְתַחֲיִית אֹתָהּ, זָכָר וּנְקֵבָה יְהִי. מִהַעוֹף לְמִינֵהוּ וּמִן הַבְּהֵמָה לְמִינָהּ מִכָּל רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵהוּ - שְׁנַיִם מִכָּל יָבֹאוּ אֵלֶיךָ לְתַחֲיֹת".

אפשר לשוחח עם הילדים על בעלי החיים הבאים אל התיבה באמצעות בובות של בעלי חיים ותמונות:

? *הפסוקים אינם מפרטים את שמות בעלי החיים שהגיעו לתיבה. ננסה לשער בעצמנו: אילו עופות אצל מכירים? אילו בהמות אצל מכירים? אילו רמשים אצל מכירים? אילו בעלי חיים נוספים אצל מכירים?*

באמצעות השיחה, המלווה בהמחשה, יוכלו הילדים להבין כמה מהמושגים שבפסוקים, כמו: זכר ונקבה, משפחות של בעלי חיים (עופות וזוחלים, חרקים ויונקים), וכן את מספרם של בעלי החיים שנכנסו לתיבה (את סיבת הבאת שבעה זוגות מהחיות הטהורות אפשר לספר לילדים בהתאם לגילם ורמת התפתחותם).

הצעות נוספות להרחבה:

- הגננת תזמין אל "התיבה" זוג ילדים שיציגו אחד מזוגות בעלי החיים. היא תשאל לשמם, איזה קול הם משמיעים, מה הם אוכלים וכן הלאה, לפי רמת הילדים.

- זוג ילדים המייצג אחד מזוגות בעלי החיים יגיע ל"תיבה" וייתן רמזים מי הוא (קולות, מאכל, פנטומימה וכו') ושאר הילדים יצטרכו לנחש במי מדובר. הילדים יוכלו להעלות בעצמם שאלות לזוג כדי לגלות באיזו חיה מדובר.

לבעלי החיים

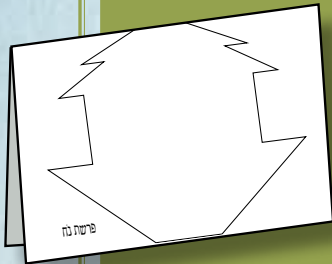

שיר: נח

שיר: פרידה
מתיבת נח

יֹאכֵל וְאַסְפַּת אֲלֵיהֶ, וְהָיָה לָךְ וְלָהֶם לְאֻכָּלָה (בראשית ו, יט-כא)

פרשה על המפה

בעקבות הלמידה המשמעותית יקשטו הילדים את המעמד המצויר שיעטר את שולחן השבת. את צורת התיבה יקשטו הילדים כרצונם בקשר לפעילויות שנעשו בגן. המעמד המצויר ישמש תזכורת לפעילות בגן, והילדים יוכלו להיעזר בו כדי לחלוק את חוויות הלמידה עם בני המשפחה בבית.

מעצב הבולים: אהרון שבו
באדיבות השירות הבולאי - דואר ישראל

ההכנות לקראת בואם של בעלי החיים

? לדעתכם, איך נח היה צריך להתכונן לקראת הטיפול בקצלי החיים ההולכים לשהות שנה שלמה בתיבה הסגורה?

בדיון שיתפתח בגן כדאי לעסוק בכמה נושאים:

- מאכלים מתאימים - כיצד ידע נח מה אוכל כל בעל חיים? כיצד אנו יכולים לדעת?
- תנאי המחיה המתאימים לכל חיה וחיה - איך כדאי לנח לארגן את התיבה כך שיהיה נוח לכל בעלי החיים?

מאחר שרוב הילדים ביקרו בעבר בגן חיות, הם יוכלו לשער שהתנין, למשל, זקוק למקום עם מים, והארנבת למחילה באדמה. כדאי להסביר לילדים שהתיבה הייתה קטנה בהרבה מגן חיות ולשאול אילו בעלי חיים אפשר לשכן יחד כדי לחסוך מקום:

? נח צריך לחלק את הארנבים, הכלבים, הצבאים, הזיקית והכבשים לשני תאים - איך כדאי לו לחלק אותם?

בעקבות הפעילות הזו יבינו הילדים כמה גדולה דמותו של נח, אשר נדרש לטפל בבעלי החיים במסירות, בחמלה ובהתאם לצורכיהם, יום אחר יום ולילה אחר לילה, במשך שנה שלמה בתוך תיבה קטנה וצפופה!

ערייה

”וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ

הקשר המיוחד בין עם ישראל לארץ ישראל

בפרשת לך לך מתגלה לראשונה הקשר המיוחד שבין עם ישראל לארץ ישראל. אברהם התוודע לארץ ישראל - לא מתוך בחירה שלו או תהליך מתפתח - אלא בעקבות ציווי אלוהי. קשר איתן זה, שבין ישראל לארצו, נשמר לאורך כל שנות הגלות, הכיסופים והערגה לארץ המולדת היו תמיד משאת נפשם של יהודים רבים ברחבי תבל.

באיכות השירות
הבולאי - דואר ישראל

”אל הארץ אשר אָמַר אֲבִיךָ”

אפשר לומר לילדים שבפרשת השבוע מסופר שה' ביקש לתת לאברהם אבינו מתנה גדולה מאוד - ארץ ישראל. ה' אמר לאברהם ללכת מארצו אל ארץ שייתן לו, אך לא גילה מי היא אותה ארץ ואיפה היא נמצאת. אברהם, שהיה כבר בן שבעים וחמש שנה, לקח את משפחתו והלך דרך ארוכה, בלי שידע לאן פניו מועדות.

נוכל להדגיש לילדים שהתורה אינה מספרת מה חשב אברהם לעצמו ומה הרגיש כששלח אותו ה' לארץ בלתי נודעת. הגננת יכולה להציע לילדים לדמיין זאת בעצמם:

? מה הרגיש אברהם אבינו כשאמר לו ה' לעזוב את ארצו ומשפחתו? מה עושה אברהם כשה' אומר לו: "לך לך"? איך ידע אברהם כיצד להגיע למקום בלתי נודע? מה הרגיש אברהם כשהגיע סוף-סוף אל הארץ המובטחת?

כדי שהילדים יבינו את משמעות ההליכה לעבר הבלתי נודע, כדאי לעודדם להיזכר ברגשות שחוו במעבר כלשהו, כמו: מעבר מגן לגן, מעבר דירה, מעבר לעיר אחרת, ואולי אפילו עלייה לארץ מארץ אחרת. נוכל לשאול את הילדים מה הרגישו כשגילו שעליהם לעזוב את המקום המוכר, וכיצד חשו כשהגיעו למקום בלתי מוכר.

לארץ ישראל

שיר
השיירהשיר: לך אתן
את הארץ הזאת

וּמִבֵּית אֲבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֶרְאֶה (בראשית יב, א)

פרשה אל המפה

בעקבות הלמידה המשמעותית יוכלו הילדים לעטר את המעמד לשולחן השבת. הם יוכלו לצייר את הדרך שעברה השיירה של אברהם מחרן ועד לארץ ישראל. המעמד המצויר ישמש תזכורת לפעילות בגן, ובאמצעותו יוכלו הילדים לחלוק את חוויות הלמידה עם בני משפחתם בבית.

הדרך שעברו אברהם ומשפחתו מחרן לארץ כנען

התורה אינה מפרטת את הדרך הארוכה והמסוכנת שעבר אברהם כדי להגיע לארץ, אלא רק את ברכות ה' המרמזות על קשיים אפשריים בדרך. כדי שהילדים יחוש, ולו במקצת, את תלאות הדרך, מומלץ להשתמש במפת ארץ ישראל הנמצאת בגן, באופן הבא:

- הכרת הכיוון שצעדו אליו אברהם ושרה.
- אומדן המרחק שעברו.
- שיחה על אופייה של הדרך.
- המחזת הדרך: אחד הילדים יהיה בתפקיד אברהם והוא יכנס את כל הילדים אליו. הם יצאו בשיירה לעבר הארץ הבלתי נודעת ויתהלכו ברחבי הגן והחצר (ואולי אף מחוצה לו). הילדים "ינדדו" ממקום למקום עד שיגלו מי היא הארץ המובטחת (אפשר להחביא את מפת ישראל באחד המקומות).
- משחק מסלול שתחילתו בחרן וסופו בארץ ישראל.
- אפשר להעשיר את ארגז החול באביזרים שונים (לגו, דמויות של אנשים ובעלי חיים) ולהציע לילדים ליצור בחול את דרכה של השיירה לארץ ישראל.

הכנסת

וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו, וַיֵּרָא וַיֵּרָץ

היסודות של הכנסת אורחים

בפרשת "וירא" נתמקד בסיפור הכנסת האורחים המתואר בתורה בהרחבה ובפרטי פרטים. אם נקרא את הסיפור בתשומת לב נגלה את הדרך האידיאלית לקיום מצוה זאת.

כדאי לקרוא את הפסוקים (יח, ב"ח) לאט ובהתאמת הטקסט לגיל הילדים. אם נדגיש בקריאה את ריבוי הפעלים יחושו הילדים את קצב הסיפור וההזדרזות למען האורחים. לאחר מכן נוכל להתעכב על כל פסוק ופסוק כדי למצוא בו את היסודות להכנסת אורחים:

- הזמנת האורחים לבית (בעבר - בליווי השתחוויה).
- שירות האורחים באופן אישי (אברהם ושרה ולא עבדיהם).
- רצון עז להיטיב לאורחים. כדאי להפנות את תשומת לב הילדים לזריזות המודגשת בלשון הפסוקים: "וַיֵּרָץ", "וַיִּמְהַר" (פעמיים), "מִהֲרִי", "רָץ".
- הצעה לרחוץ, לסעוד ולנוח.
- ליווי האורחים בצאתם לדרך.

חינוך הילדים להכנסת אורחים

הכנסת האורחים המתוארת בפרשה יכולה להיות השראה בעבורנו כיצד לדאוג לצורכי האורחים ברגישות ובחום. ה"חפץ חיים" כותב על חינוך הילדים להכנסת אורחים ש"על האדם לחנך את ילדיו לעסוק במצווה זו" (אהבת חסד ג, ב). מומלץ לעיין בקיצור שו"ע וללמוד על מצוות הכנסת אורחים.

הכנסת אורחים יכולה לעורר רגשות מעורבים בקרב הילדים. מצד אחד הם שמחים כשמגיעים אורחים, ומצד שני עליהם לוותר על הנוחות האישית שלהם כדי להנעים לאורחים את השהייה בביתם. כדאי לשוחח על כך עם הילדים:

? האם אתם שמחים כשמגיעים אליכם אורחים? למה?

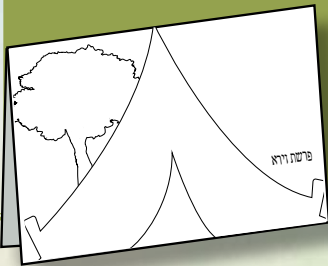
שיר האורח

שיר: באוהל
אברהם

לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה (בראשית יח, ב)

פרשה אל המפה

בעקבות החוויות יעטרו הילדים את המעמד המצויר. על המעמד בצורה של אוהל יוכלו הילדים לצייר את הכנסת האורחים המוזכרת בפרשה או הכנסת אורחים בביתם. המעמד לשולחן השבת יזכיר לילדים את הפעילות בגן ויסייע להם לחלוק את חוויות הלמידה עם בני המשפחה בבית.

הכנסת אורחים בבית שלנו

? האם אירחתם חברה בבית שלכם? מה אורחתם לה כשהיא הגיעה? מה הצעתם לה? כמה שחקתם? כמה כיבדתם אותה?

? האם התארחתם בבית חבר? מה הוא הציע לכם לעשות יחד? כמה הוא כיבד אתכם? איך הרגשיתם?

לאחר שהילדים יספרו על חוויות האירוח וההתארחות שלהם, אפשר להיזכר ביסודות הכנסת האורחים שהנחיל לנו אברהם אבינו ולראות במה נוכל לשפר את האירוח שלנו.

התנסות באירוח בגן הילדים

אפשר להתנסות בהכנסת אורחים בגן ולספר לילדים שעוד זמן מה עתיד להגיע אורח או אורחים לגן ועליהם להתכונן לקראתם. הילדים יחשבו יחד מה כדאי להכין, יחלקו תפקידים מה כל אחד יעשה (ניקיון וסדר, הכנת שלטים, הכנת כיבוד, הכנת כיסא נוח לאורח, קישוט הגן, הכנת אלבום ציורים לכבודו וכו'...).

ובאמת, בשעה מסוימת יבוא האורח (לפי תיאום מראש של הגננת). הילדים יקבלו את פניו ויכבדוהו, ובסוף האירוח ילוו אותו לשער הגן. אפשר גם שהילדים ימתינו לו בשעה היעודה בכניסה לגן כדי להזמין להתארח אצלם.

קניין מערת

”וַיִּשְׁקַל אַבְרָהָם לְעֶפְרוֹן אֶת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר דָּבַר בְּאֵזְנִי

מעצבי הבולים: נעמי ומאיר אשל
באדיבות השירות הבולאי - דואר ישראל

רכישת מערת המכפלה

השבוע אנו קוראים בבית כנסת את פרשת "חיי שרה". בתחילת הפרשה מתנהל משא ומתן בין אברהם אבינו לבין עפרון החיתי על קניית חלקת אדמה. התורה מקדישה מקום נרחב לרכישה הזאת, על כן כדאי שגם אנו נתעכב על הסיפור הזה ונבין את החשיבות והמשמעות של רצונו העז של אברהם אבינו לרכוש את המקום, למרות המחיר המופרז.

הגננת יכולה לספר שאברהם אבינו ביקש לקנות מעפרון את השדה שמערת המכפלה נמצאת בו, אבל עפרון הציע לתת לו אותו חינם. אברהם התעקש לשלם בעבור המערה, ובסופו של דבר הוא אכן שילם עליה כסף רב. אברהם קנה את המערה והיא הפכה להיות שלו ושל כל עם ישראל לדורות.

? למה התעקש אברהם לשלם בעבור המערה אם הציגו לו אותה חינם?
זו שאלה קשה, אך מעניין לשמוע את תשובות הילדים.

שבת חיי שרה בחברון

יש הנוהגים להתארח בשבת זו בעיר חברון. התושבים בחברון פותחים את בתיהם לפני האורחים, וכולם יחד הולכים בשבת למערת המכפלה ושומעים בה את הקריאה בתורה בתפילת שחרית הנערכת בחגיגות ובהמון עם. המתפללים מתרגשים לשמוע על אברהם אבינו רוכש את מערת המכפלה, בעודם עומדים ממש באותו המקום, אלפי שנים אחרי הרכישה! גם בשאר ימות השנה באים אנשים רבים להתפלל במערת המכפלה, נערכות בה חתונות, חגיגות בר־מצוה ובריתות.

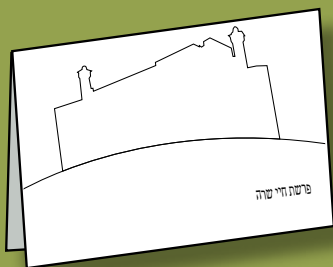

שיר: חברון
עיר האבות

בְּנֵי חַת אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁקֶל כֶּסֶף עֶבֶר לְסֹחֵר (בראשית כג, טז)

פרשה על המפה

הילדים יוכלו לקשט את המעמד בצורת מערת המכפלה ולהציב בשולחן השבת. אם ירצו הילדים לצייר את המערה, יש מקום לכך מתחת למבנה. המעמד המצויר ישמש תזכורת לפעילות בגן, ובאמצעותו יוכלו הילדים לחלוק את חוויות הלמידה עם בני המשפחה בבית.

מערת המכפלה בימינו

למקרא הסיפור על רכישת מערת המכפלה, הילד לבטח ידמיין לעצמו מערה באדמה. לפיכך, כשנראה לו תמונה של מערת המכפלה הוא לא יבין מה הקשר ביניהם. לכן כדאי לשוחח עם הילדים על כך.

איך לדעתכם נראית מערת המכפלה?

לאחר שהילדים יספרו איך הם מדמיינים את המערה, נוכל להראות להם תמונה גדולה וברורה או סרטון של מערת המכפלה. נספר להם שלמבנה שבתמונה קוראים: "מערת המכפלה". מן הסתם, הם יתפלאו על השוני החזותי שבין מערה לבין המבנה. אם הילדים אינם מביעים תמיהה מעצמם, נעורר אותם לכך ונשאל אותם איפה המערה. אחרי שיענו, נספר להם שבמשך השנים בנו את המבנה היפה על המערה ולכן היום אי אפשר לראותה (כדאי להראות תמונה של מערה רגילה בשביל ילדים שאינם יודעים מהי מערה).

להשלמת ההסבר מומלץ להציע לילדים ליצור מערה בשולחן החול או בארגז החול ועליה לבנות מבנה בדוגמת מערת המכפלה.

הליכה

”וַיִּקְרָא לָהֶן שִׁמּוֹת כַּשֶּׁמֶת אֲשֶׁר

מעצב הבולים: חיימי קיבנקין
באדיבות השירות הבולאי - דואר ישראל

הליכה בדרך האבות

השבת קוראים בבית הכנסת את פרשת תולדות. הערך שנשזר בפסוקי הפרשה הוא הליכה בדרך האבות - את הבארות שחפר אברהם חופר יצחק בנו מחדש וקורא להן באותם השמות; כשם שאברהם דאג שבנו לא יישא אישה מבנות הכנעני, כך יצחק מורה לבנו יעקב שלא לשאת אישה מבנות כנען; גם יצחק, כאביו, נוטה אוהל ובונה מזבח בבאר שבע ואף זוכה לברכות דומות לברכות שקיבל אביו מהקדוש ברוך הוא.

התנהגותו זו של יצחק יכולה לשמש דוגמה לכלל "מעשה אבות סימן לבנים" שטבע הרמב"ן בפירושו לחומש בראשית (בראשית יב, ו). אחד ההסברים הוא שהכלל הזה בא להדריך אותנו לנהוג בדרך הישר שנהגו בה אבותינו.

"עבור תעבור פה שרשרת זהב, אבא ואמא ואח ואחות..."

אברהם אבינו הוא החוליה הראשונה בשרשרת העם היהודי. יצחק בנו ממשיך אותה ומנחיל לנו את ההדרכה של ההליכה בדרכי האבות.

תחילה ננסה להדגים את עניין שרשרת הדורות באמצעות חיבור חוליות כלשהן לשרשרת אחת. אם אין בנמצא חוליות שכאלו, אפשר להשתמש בסיכות משרד ליצירת השרשרת. נוכל לספר לילדים שהעם היהודי הוא כמו שרשרת ארוכה, והחוליה הראשונה של השרשרת הזו היא אבא שלנו - אברהם אבינו. כל חוליה מתחברת לזו שלפניה.

? *ואי החוליה השנייה? והשלישית? אתם מכירים עוד יהודים בשרשרת הארוכה שלנו?*

לאחר שהילדים יגלו שגם הם ומשפחותיהם חוליות בשרשרת הדורות, אפשר לבקש מהם ליצור ביניהם חיבורים בפעילות תנועתית. בזמן יצירת השרשרת נוכל להשמיע לילדים את השיר: "פתחו את השער" של קדיה מולודובסקי (ברקוד מצורף). שיר הילדים הזה, שנכתב לפני שנים רבות, מתאר בפשטות את הרצף הדורי ואת חשיבות החיבור בין החוליות.

שיר
השירה

שיר: פתחו
את השער

בדרך האבות

קרא להן אביו (בראשית כח, יח)

פרשה אל המפה

בעקבות השיחה וההתנסויות השונות יוכלו הילדים לעטר כרצונם את המעמד בצורת כפות הרגליים. המעמד לשולחן השבת ישמש תזכורת לפעילות בגן, ודרכו יוכלו הילדים לחלוק את חוויות הלימוד בגן עם בני המשפחה.

מעשה אבות סימן לבנים

לאחר שהילדים חשו באופן פיזי את השרשרת, אפשר לדבר עימם על משמעותה. נוכל להיזכר עם הילדים בדוגמאות הידועות של יצחק ההולך בדרך אביו, כמו הקמת אוהל ובניית מזבח בבאר שבע וקריאת הבארות בשמות שנתן אביו. אפשר גם להזכיר את הברכות ששניהם נתברכו בהן.

? האם גם אנחנו הולכים בדרך האבות והאימהות? האם אנחנו מנסים להתנהג כמוהם? מי רוצה לתת דוגמה למעשה טוב או למצווה שהוא עושה כמוהם?

מומלץ להתמקד במעשים טובים ובמצוות שאנו נוהגים כמוהם. אפשר להרחיב את הדיבור גם להליכה בדרכי האבות של ההורים בעקבות הסבים והסבתות. הדבר ירחיב את ההסתכלות על שרשרת הדורות.

לסיום אפשר להניח כפות רגליים גדולות על מפת ארץ ישראל, לבקש מהילדים לצעוד בעקבות כפות הרגליים של אבא ואימא ולהציע להם לומר מה היו רוצים לעשות כמו אבותינו ואימותינו.

אנחנו צועדים בעקבות האבות והאימהות ולומדים להיות...

- צדיקה כמו שרה אימנו, לקיים את מצוות ה' כמו מצות הפרשת חלה.
- גיבור כמו יעקב אבינו.
- כמו אבא שלי, שגם לו קוראים אברהם.
- כמו יצחק אבינו שהיה טוב לב.
- כמו אברהם אבינו בגלל שהוא אהב אורחים.
- כמו ההורים שלי, כשאנחנו הולכים לקניות, הם נותנים מתנות לעניים.
- כמו אימא שלי, שממנה אני לומד להיזהר בדרכים.

מפי הילדים:

"גִּזְרַת בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְאֶחֶיהָ עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ..." (בראשית כו, ג)

חג המצות
בית חינוך כמשכחה

